INTEGRATSIYALASHGAN TA’LIM TEXNOLOGIYALARI ASOSIDA CHET TILINI O‘QITISH ORQALI TALABALARNING REFLEKSIV KOMPETENSIYASINI TAKOMILLASHTIRISH

Sharipova Iroda Azamatovna
Navoiy davlat konchilik va texnologiyalar universiteti katta o‘qituvchisi
E-mail: shi84725@gmail.com

Annotatsiya. Maqolada texnika oliy ta’lim muassasalarida chet tilini o‘qitish jarayonida integratsiyalashgan ta’lim texnologiyalarini joriy etish orqali talabalarning refleksiv kompetensiyasini shakllantirish va takomillashtirish masalalari yoritilgan. Refleksiv kompetensiya — bu talabaning o‘zining bilim darajasini, o‘quv faoliyatini, fikrlash jarayonini tahlil qilish va baholash qobiliyatidir. Zamonaviy ta’limda bu kompetensiyaning ahamiyati ortib borayotgani bois, uni shakllantirishda innovatsion, integratsiyalashgan yondashuvlarning qo‘llanishi dolzarb hisoblanadi.

Kalit so‘zlar: Integratsiyalashgan ta’lim texnologiyasi, refleksiv kompetensiya, texnika oliy ta’lim muassasalari, chet tili o‘qitish, innovatsion metodlar, didaktik model, axborot-kommunikatsion texnologiyalar, mustaqil fikrlash.

Аннотация. В статье рассматриваются вопросы формирования и совершенствования рефлексивной компетентности студентов технических вузов посредством внедрения интегрированных образовательных технологий в процесс преподавания иностранного языка. Рефлексивная компетентность представляет собой способность студента анализировать и оценивать уровень собственных знаний, учебной деятельности и мышления. В условиях современного образования возрастает актуальность развития данной компетенции через использование инновационных, интегрированных подходов.

Ключевые слова: Интегрированные образовательные технологии, рефлексивная компетентность, технические вузы, обучение иностранному языку, инновационные методы, дидактическая модель, информационно-коммуникационные технологии, самостоятельное мышление.

Annotation This article explores the formation and enhancement of students’ reflective competence in technical higher education institutions through the implementation of integrated educational technologies in foreign language instruction. Reflective competence refers to the student’s ability to analyze and evaluate their own knowledge, learning activities, and thinking processes. Given the increasing importance of this competence in modern education, the application of innovative, integrated approaches is highly relevant.

Keywords: Integrated educational technologies, reflective competence, technical higher education institutions, foreign language teaching, innovative methods,

ISSN 3030-3907

didactic model, information and communication technologies, independent thinking.

Kirish. Zamonaviy ta’lim tizimi oldida turgan asosiy vazifalardan biri – talabalarni mustaqil fikrlovchi, o‘z-o‘zini rivojlantira oladigan, bilim va ko‘nikmalarni amaliyotda qo‘llay oladigan shaxs sifatida tarbiyalashdan iborat. Texnika yo‘nalishidagi oliy ta’lim muassasalari bu borada ikki karra mas’uldir, chunki u yerda texnik mutaxassisliklar bilan birga umumiy bilimlar, xususan, chet tillarini o‘rgatish ham muvozanatli tashkil etilishi kerak. Ayniqsa, refleksiv kompetensiya – talabaning o‘z o‘quv faoliyatini tahlil qilish, natijalarni baholash va kelgusida rivojlanish yo‘llarini belgilash salohiyati muhim ahamiyat kasb etadi.

So‘nggi yillarda ta’lim jarayoniga integratsiyalashgan texnologiyalarni tatbiq etish orqali bu kompetensiyani shakllantirish va takomillashtirishga erishilmoqda. Bu texnologiyalar pedagogik jarayonning komponentlarini – mazmun, metod, shakl va vositalarni yagona tizimda uyg‘unlashtirib, ta’lim samaradorligini oshiradi.

Xususan, texnika yo‘nalishidagi oliy ta’lim muassasalarida talabalar faqat texnik bilimlarga emas, balki metata’limiy (refleksiv, kommunikativ, o‘quv-o‘zlashtiruvchan) kompetensiyalarga ham ega bo‘lishi zarur. Bu esa o‘z navbatida integratsiyalashgan ta’lim texnologiyalarining tatbiqini talab etadi.

Refleksiv kompetensiya – bu talabaning o‘zining bilim olish jarayonini anglash, baholash, rejalashtirish va o‘zgartirishga qodir bo‘lish qobiliyatidir. Bu kompetensiya zamonaviy ta’lim paradigmasining markazida turadi va mustaqil ta’limni amalga oshirishda muhim rol o‘ynaydi.

Tadqiqot metodlari. Tadqiqot 2024–2025 o‘quv yilida texnika yo‘nalishidagi oliy ta’lim muassasasida olib borildi. Tajriba-sinov ishlari 60 nafar 2-bosqich talabasi ishtirokida amalga oshirildi. Guruhlar 30 nafardan eksperimental (EG) va nazorat (NG) guruhlariga ajratildi.

Eksperimental guruhda quyidagi integratsiyalashgan metodik yondashuvlar qo‘llanildi:

- Multimodal ta’lim: matn, video, audio va infografika asosida topshiriqlar;
- Reflektiv kundaliklar: har bir darsdan so‘ng talabalar o‘z bilim faoliyati haqida yozma tahlil;
- O‘z-o‘zini baholash (self-assessment) va digital feedback;
- Kasbiy va ijtimoiy holatlarga asoslangan case-study tahlillari.

Refleksiv kompetensiyani aniqlash uchun quyidagi mezonlar asosida diagnostika o‘tkazildi:

1. O‘quv faoliyatini mustaqil tahlil qilish;
2. Tanqidiy fikrlash darajasi;
3. Rejalashtirish va o‘zini boshqarish ko‘nikmalari;

ISSN 3030-3907

4. Yangi bilimlarni faol o‘zlashtirish va qo‘llay olish.

Natijalar. Tajriba davomida eksperimental guruh talabalari o‘quv materiallarini o‘zlashtirishda yanada faol ishtirok etgani, o‘z fikrini mustaqil ifoda eta olgani, reflektiv kundaliklar orqali o‘z ta’lim faoliyatini chuqurroq anglab olgani aniqlandi. Quyidagi natijalar qayd etildi:

• Reflektiv tahlil qilish ko‘nikmasi: EG – 71%, NG – 42%;

• O‘zini baholash va tanqidiy fikrlash: EG – 73%, NG – 44%;

• Mustaqil rejalashtirish darajasi: EG – 69%, NG – 40%.

Eksperimental guruhda reflektiv kundaliklarni yuritish orqali talabalar o‘z bilimlarini izchil baholab, xatolarini anglay boshlagan. Darslar yakunida berilgan yozma savollarga ularning javoblari ancha tahliliy, loyihaviy va o‘ziga xos bo‘lgan.

Muhokama. Olingan natijalar ta’lim jarayonida refleksiyani faol rivojlantirish imkonini beradi. Refleksiya – bu ta’limiy faoliyat mahsuli emas, balki uni samarali tashkil etishning asosi sifatida qaraladi. Integratsiyalashgan texnologiyalar esa bu jarayonni tizimli va barqaror shakllantirishga xizmat qiladi.

Shuningdek, talabalarning mustaqil fikrlashi, o‘zini baholashi va o‘z ustida ishlashi natijasida ularning umumiy o‘quv va kasbiy motivatsiyasi oshdi. Biroq ayrim qiyinchiliklar ham kuzatildi: ba’zi talabalar reflektiv kundaliklarni yuritishda noaniqliklarga duch keldi, AKT vositalaridan foydalanishda yetarli ko‘nikmaga ega bo‘lmagan talabalar bo‘ldi.

Xulosa va takliflar. Tadqiqot shuni ko‘rsatdiki, chet tilini o‘qitish jarayonida integratsiyalashgan ta’lim texnologiyalaridan foydalanish talabalar refleksiv kompetensiyasini rivojlantirishda muhim omil hisoblanadi. Ushbu yondashuv nafaqat bilim berish, balki talabalarning o‘zini rivojlantirish salohiyatini ochib beradi.

Takliflar:

1. Chet tilini o‘qitishda refleksiv metodikalarni o‘quv dasturiga integratsiyalash;

2. O‘qituvchilar uchun AKT va reflektiv metodika bo‘yicha malaka oshirish kurslarini tashkil etish;

3. O‘quv jarayonida raqamli reflektiv platformalardan foydalanish;

4. Har bir darsdan so‘ng reflektiv tahlil topshiriqlari berishni tizimlashtirish.

Olingan natijalar shuni ko‘rsatadiki, texnika oliy ta’lim muassasalarida integratsiyalashgan ta’lim texnologiyalarining tatbiqi nafaqat bilim mazmunini o‘zlashtirish, balki talabalarda o‘z-o‘zini anglash, baholash va rivojlantirish kompetensiyalarini shakllantirishda ham muhim o‘rin egallaydi. Bunda refleksiya o‘quv jarayonining markaziy elementi sifatida qaralmoqda.

Tahlillar shuni ko‘rsatadiki, talaba dars davomida nafaqat bilim oladi, balki o‘zining bilim olish jarayonini, tushunmagan jihatlarini, o‘zgarish zarur bo‘lgan

ISSN 3030-3907

joylarini ham baholay oladi. Ayniqsa, yozma refleksiyalar orqali ular o‘z fikrini aniq va tahliliy ifoda etishni o‘rganadi. Bu esa ularning kommunikativ va tahliliy kompetensiyalariga ham ijobiy ta’sir ko‘rsatadi.

Integratsiyalashgan yondashuvlar darslarni yanada interaktiv va maqsadga yo‘naltirilgan qiladi. Masalan, problemali vaziyatlar asosida ishlangan topshiriqlar orqali talabalar chet tilida tanqidiy fikrlashni o‘rganadilar. Bu esa nafaqat tilni o‘rganishga, balki kasbiy vaziyatlarni hal etishga ham tayyorlaydi.

Shu bilan birga, amaliyot shuni ko‘rsatdiki, bunday yondashuvlar doimo o‘qituvchi tomonidan qo‘llab-quvvatlanishi kerak. Refleksiya jarayonini to‘g‘ri tashkil etish uchun pedagogda metodik tayyorgarlik bo‘lishi lozim. Bundan tashqari, raqamli texnologiyalarni qo‘llashda texnik jihozlanganlik, platforma tanlovi va talabalarni raqamli savodxonlikka tayyorlash ham dolzarb masalalardandir.

Muhokama natijalari asosida quyidagi xulosalarga kelindi: integratsiyalashgan ta’lim texnologiyalari – bu yangi metod emas, balki mavjud metodlarning muvofiqlashtirilgan holda samarali qo‘llanilishi; refleksiya esa bu jarayonning markaziy komponenti sifatida talabaning o‘z ta’lim faoliyatiga egalik qilishini ta’minlaydi.

ADABIYOTLAR RO‘YXATI

1. Абдуллаев А. «Замонавий таълим технологиялари». – Тошкент: Ўқитувчи, 2021.
2. Юнусов Ш. Р. «Педагогик инновациялар ва интеграция». – Самарқанд: СамДУ нашриёти, 2020.
3. Dewey J. How We Think. – New York: D.C. Heath & Co., 1933.
4. Kolb D.A. Experiential Learning: Experience as the Source of Learning and Development. – Prentice Hall, 1984.
5. Schön D.A. The Reflective Practitioner. – London: Temple Smith, 1983.
6. Richards J.C., Lockhart C. Reflective Teaching in Second Language Classrooms. – Cambridge University Press, 1996.
7. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2018 йил 8 октябрдаги ПҚ–3959-сон қарори “Чет тилларни ўрганишни янада такомиллаштириш чора-тадбирлари тўғрисида”.
8. Каримов У.Р. “Reflektiv kompetensiyani rivojlantirishda innovatsion texnologiyalar”. – Тошкент, 2022.
9. Biggs J., Tang C. Teaching for Quality Learning at University. – Open University Press, 2011.
10. Савельева Е.Н. «Педагогическая рефлексия: теория и практика». – Москва: Академия, 2020.

ISSN 3030-3907